

Posvet zgodovinarjev delavskega gibanja za obdobje do prve svetovne vojne

Koordinacijski odbor Združenja institucij za raziskovanje delavskega gibanja in ZKJ v Beogradu je s sodelovanjem ljubljanskega inštituta za zgodovino delavskega gibanja pripravil dne 10. marca 1967 posvet o stanju raziskav glede zgodovine delavskega gibanja pri jugoslovanskih narodih za obdobje do prve svetovne vojne.

Posvet, ki ga je pričel direktor IZDG France Kimovec, je bil v prostorih ljubljanskega inštituta in se ga je udeležilo 30 sodelavcev-zgodovinarjev iz Ljubljane, Zagreba, Beograda, Sarajeva, Novega Sada in Slavonskega Broda.

Kot je znano, so že pred leti ustanovili osrednji koordinacijski odbor, ki ga sestavljajo predstavniki republiških inštitutov in podobnih historičnih ustanov. Eden izmed glavnih ciljev tega osrednjega odbora je, da pospeši in omogoči čimprejšnjo izdajo zgodovine delavskega gibanja jugoslovanskih narodov. Ta odbor si je veliko prizadeval, da bi hitro pripravil za tisk prvi zvezek omenjene zgodovine, ki naj bi obsegal tako imenovano socialnodemokratsko obdobje delavskega gibanja (torej poslednja leta pred prvo svetovno vojno). Toda delo je potekalo zelo počasi in je naletelo na številne in težko rešljive probleme. Misel, naj bi zvezek izšel do leta 1969 ali 1970, se je pričela kazati kot neizvedljiva predvsem zato, ker je manjkala dolga vrsta monografij osnovnega pomena. Za pisanje teh monografij je treba preštudirati še mnogo drugega arhivskega gradiva v domačih in tujih arhivih, ker je političnozgodovinski aspekt zgodovine delavskega gibanja, ki je sicer še najbolj obdelan, le eden izmed aspektov in za objektivno sliko celotne slike ne zadošča.

Po številnih obravnavah se je izkristaliziralo mnenje, da je treba najprej na osnovi temeljitih monografij napisati sintezo zgodovine delavskega gibanja za vsak narod oziroma pokrajino posebej, potem šele bo mogoče napisati sintezo za vso Jugoslavijo. Zelo razgibano in pisano zgodovino delavskega gibanja pri jugoslovanskih narodih pred prvo svetovno vojno namreč ni tako lahko spraviti na skupni imenovalec.

V naslovu omenjeno posvetovanje naj bi vneslo v to delo in prizadevanja več jasnosti in preglednosti, pomagalo razčistiti nekatere metodične in organizacijske probleme ter dalo koristne sugestije za nadaljnje delo. V tem pa ni uspelo, ker ni imel posvet nobenega močnega vodilnega motiva. Zato je razpadel v dve neskladni polovici dela.

Najprej so prebrali svoje referate štirje sodelavci in osvetlili specifične probleme historičnega raziskovanja republik oziroma pokrajin, katere so zastopali. Vlado Oštrić iz zagrebškega inštituta je prisotne informiral o stanju historiografije za zgodovino delavskega gibanja v okviru republike Hrvatske, o značaju virov, sodelavcih, ki obdelujejo določene teme in podobno. Milenko Topalović iz beograjskega inštituta je poročal o delu srbskih zgodovinarjev, dr. Dušan Kermavner je obravnaval stanje historiografije za socialnodemokratsko obdobje v zgodovini delavskega gibanja v Sloveniji, Ilijas Hadžibegović pa je prisotne podrobno seznanil s podobno historiografijo za Bosno in Hercegovino in s stanjem virov za to področje. Krajše dodatne informacije k tem štirim referatom so dali še: Kalman Cehak za AP Vojvodino (koreferent je nakazal splošne probleme, ki zadevajo vojvodinske delavske organizacije pred prvo svetovno vojno), še posebej pa so dr. Miroslava Despot, dr. Jože Šorn in France Kresal opozorili na

vrsto virov, ki tudi zadevajo zgodovino delavskega gibanja, pa tičijo v arhivskem grdivu gospodarsko zgodovinskega značaja in so zato — po krivici — v splošnem zelo malo izkoriščani.

Po vsem tem se je pričela obravnavati, ki je imela docela drugačno obeležje. V bistvu je šlo za to, ali naj pripravljanje prvega zvezka še vodi koordinacijski odbor tak kot je, ali naj vodstvo tega dela prevzame izrazito strokovni, to je znanstveni kolegij v obliki osrednje redakcije. Ta osrednja redakcija naj določi enotna merila za izbor tém, ki jih je treba obdelati. Dosedanja praksa je pokazala, da ima koordinacijski odbor druge funkcije, nima pa značaja osrednje redakcije (to mnenje je zlasti zagovarjal dr. Sergije Dimitrijević iz Beograda). Drugi udeleženci so poudarjali že znano misel, da se brez poprejšnjih osnovnih monografij tudi redakcija ne more lotiti pisanja sinteze, da imajo inštituti svoje lastne delovne programe, da nimajo vsi dovolj in zadosti kvalitetnega kadra, da je tu še vprašanje financiranja razprav in da je zato nesmisel postavljati izidu prvega zvezka omenjene zgodovine kakršenkoli določen termin.

Zaradi neenotnega stališča ni obravnavani posvet sprejel nobenega sklepa; razšel se je brez razjasnitve problemov, zaradi katerih se je sešel, čeprav so zelo aktualni za sestavo prvega zvezka zgodovine delavskega gibanja pri jugoslovan-
skih narodih.

Jože Sorn